

Trenta-cinc anys de la nit més llarga

Un incendi a Vandellòs I va desencadenar l'octubre de 1989 l'accident nuclear més greu a l'estat espanyol.

L'Ametlla de Mar Ò.M.J.

Ara fa 35 anys, la central nuclear de Vandellòs I va estar a tocar d'una catàstrofe. Una esclatxa en una turbina va provocar la fuga d'hidrogen de refrigeració de l'alternador i va desencadenar un incendi que es va escampar per les instal·lacions; va provocar diverses explosions i, quan alguns sistemes de seguretat se van inundar amb aigua del circuit terciari -aigua del mar-, va amenaçar de causar una fuga radioactiva que hagués resultat fatal. La gravetat no va transcendir fins que l'incident ja estava resolt i els bombers van acudir a la central pensant que farien front a un incendi industrial comú i es van trobar que un home amb bata blanca els alertava que el més dramàtic no eren les flames, sinó l'aigua que havia negat els sistemes de seguretat. L'accident de Vandellòs I està considerat el més greu de la història a l'estat espanyol. De fet, la tecnologia francesa de Vandellòs I -dotada amb un reactor de grafit-gas- ja estava en declivi quan se va construir la central a la costa del Baix Camp.

"Teniem molt present el que havia passat a Txernòbil i sabíem que si fracassàvem no se n'anava en orris una indústria, sinó part del territori de Catalunya", manifestava el bomber Xavi Llambich en una entrevista amb el diari *El Punt* amb motiu del vintè aniversari de l'accident. Les autoritats de Vandellòs van demanar

Calaix que guarda el reactor en repòs de Vandellòs I.

als treballadors de l'emissora municipal que tranquil·litzen la gent, però ja hi havia veïns amb pijama pels carrers i la Guàrdia Civil va arribar a prendre posicions a l'exterior de la central per si calia evacuar la gent. Els bombers i el personal de la central se'n van sortir, ja que van aconseguir extingir l'incendi, aturar el reactor i reactivar la refrigeració manualment, però l'alarma social generada pel descobriment del que

havia passat realment va motivar manifestacions multitudinàries i fins i tot una vaga general- per a demanar el tancament de la central, que finalment va ser la decisió presa pel Govern espanyol.

Des del punt de vista jurídic tot va quedar en un no res, ja que el judici contra tres directius de la planta i dos membres del Consell de Seguretat Nuclear (CSN), que es va fer l'any 2000, se va resoldre amb la retirada

dels càrrecs contra un dels responsables del CSN i l'absolució, per part de l'Audiència de Tarragona, dels altres quatre acusats, tot i que el fiscal, José María Parra, els feia responsables d'un delictes de risc i un altre contra la Llei d'energia nuclear.

Per a acabar-ho d'adobar, el 2002 el Tribunal Constitucional va eximir l'empresa explotadora de la central, Hifrensa, del pagament de la multa de 70 milions de pessetes que l'Estat li havia imposat per no haver activat en el moment de l'accident els protocols del pla d'emergència interior de Vandellòs I.

A més a més, la central no havia complert amb tres dels cinc requisits que li havia reclamat el CSN que incorporés als sistemes de seguretat. El jutge, però, va concloure que el fet de no haver implantat estes tres modificacions no havia tingut relació directa amb un accident que, segons la tesi judicial, va ser sobretot fruit de l'atzar.

L'advocat ecologista barceloní Marc Viader va exercir l'acusació popular, mentre que la defensa va anar a càrrec del prestigiós bufet Quatre-cases. Viader s'hi ha referit posteriorment com el judici més important de la seua carrera, tot i que també ha lamentat que va sentir-se sol, sense rastre de la reacció acusatòria que havia despertat l'accident onze anys enrere. De fet, l'Ajuntament de l'Ametlla, que va ser l'única institució que va arribar a presentar una quere-

lla criminal contra Hifrensa, l'havia retirat ja feia temps. **"Jo creia que des del punt de vista jurídic es podien frenar els riscos per a la ciutadania i per al planeta, però em vaig trobar en una soledat processal que segur que va afectar el desenllaç del judici"**, recordava Viader, vint anys després de l'accident.

Ara, 35 anys més tard, Ecologistes en Acció denuncia que els 123.500 metres cúbics de residus de baixa activitat i els 10.400 d'alta radioactivitat que s'han generat fins ara al parc nuclear espanyol, més els que es generaran en el futur fins a l'any 2035 -data en què està previst que dixe de funcionar l'última central nuclear espanyola- han de romandre a les piscines i als magatzems individuals en superfície (MTI) de cada central, descartat un magatzem temporal centralitzat (MTC) i fins que no s'habilite un magatzem geològic en profunditat previst per al 2073. "Al sud de Catalunya, a les centrals nuclears d'Ascó [unitats I i II] ja hi ha autoritzats dos MTI, Vandellòs II en tindrà un i Vandellòs I [clausurada des del 1990] rebrà el 2028 els residus que en el seu dia es van enviar a França i tornaran un cop extret el plutoni que contenen", repassen els conservacionistes en un comunicat en què assenyalen que hi haurà quatre MTI en una distància de 45 quilòmetres entre Ascó i Vandellòs- on se concentraran "més de la meitat dels residus radioactius de tot l'estat". ■